

СТАНОВИЩЕ

на проф. д.и.н. Анна Топалджикова
за дисертацията
"Сценографията в Народния театър от 1944 до 1968 г."
на Албена Тагарева
за присъждане на образователната и научна степен "доктор"

Интересът на Албена Тагарева към проблемите на сценографията е траен. В процеса на работата ѝ върху дипломната работа и след това за настоящия научен труд, са придобити значителен обем знания в областта на теорията и историята на сценографията. С тази сериозна професионална подготовка е избрана тема, по която няма цялостно изследване, освен фрагменти в отделни глави от книгата на Вера Динова "Българската сценография", издадена през 1975 г. Този избор, както и качеството на извършената изследователската работа, представляват принос за българското театрознание. В разглеждания период 1956 -1968 г. повечето новаторски търсения и значителни театрални събития се случват не в Народния театър, а в други театри в столицата и в страната - в Театъра на народната армия, Младежкия театър, Сатиричния театър в София, в театрите в Бургас, Варна, Пловдив и др. През целия период на комунизма Народният театър е бил контролиран и цензуриран най-строго поради изискванията да служи като еталон за прилагането на метода на социалистическия реализъм. Принудително наложената консервативност е и една от причините този период от неговата история да остане в известна степен встрани от вниманието на театралните изследователи. В своята научна разработка Албена Тагарева прави задълбочено проучване на процесите, анализира закономерностите на извършените промени и очертава явления на обновление зад привидния застои.

В първата глава са поставени теоретичните основания на историческото изследване с акцент върху извършения от европейския авангард важен преход в мисленето за сценичното пространство от декорация към сценография. Във втората глава Тагарева разглежда натрупания опит на Народния театър в

естетиката на модернизма в периода между двете световни войни, за да очертае в следващата, трета глава, същността на естетическия обрат след 1944 г., който поставя театъра в нова и изцяло контролирана идеологическа ситуация.

Третата глава е посветена на отражението на обществените промени върху сценографските идеи и практика на сцената на Народния театър. Албена Тагарева насочва вниманието към две противопоставящи се тенденции. Първата от тях е конюнктурното съобразяване с наложените принципи на социалистическия реализъм и втората - разширяване на принудителната рамка, по-голяма свобода на естетическите идеи и въвеждането на различно от догматичното мислене за театралната стилистика. Подробният анализ на тенденциите се спира върху традиционните и върху новаторските подходи на сценографските решения като проследява и нееднозначните прочити на отразяващата критика. Отбелязани са важните първи стъпки на разчупване на скованите рамки на нормативната естетика на соцреализма в сценичната практика. Разгледани са минималистичните решения, които поставят акцент върху полупразната сцена, осветлението, конструктивните елементи, въвеждането на прожекции, възраждането на модернистичните идеи на Г. Крейг за абстрактен декор и др. в сценографските проекти на Асен Попов за "Към пропаст", "Крал Лир", на Асен Стойчев за "Живият труп" и др.

Въз основа на анализа на отделни спектакли А. Тагарева констатира нарушено стилово единство на спектакъла поради несъответствие между принудително търсеното "правдоподобие" на актьорската игра и авангардното сценографско решение.

Обект на интереса в последната глава са творческите фигури на шестима изявени български сценографи, работили в Народния театър в разглеждания период: Александър Миленков, Иван Пенков, Асен Попов, Евгени Ващенко, Георги Каракашев и Асен Стойчев. Безспорен принос е широкото поле на представяне на тези художници не само в областта на специфичната за всеки от тях стилистика, но и на цялостната им дейност, която допринася за развитието на българската сценография. Успоредно с новаторските подходи, които тези художници успяват да реализират на сцената, въпреки обективните трудности, тяхната творческа биография е разгледана в контекста на обществено-политическата и културна ситуация между 1944 и 1968 г. на миналия век. Представени са обучението на студенти, навлезли в театъра като следващи сценографски поколения, гастроли в други театри в страната, организиране на авторски изложби, участия в международни форуми и др.

Основните тенденции в развитието на сценографските идеи на сцената на Народния театър в разглеждания период са ясно различни в заключителната глава, в която докторантката прави своите изводи. Респектира богатата библиография, която потвърждава проявената в дисертацията информираност и аналитичния подход към използваната литература.

Въз основа на посочените от мен достойнства на докторската дисертация убедено препоръчвам на уважаемата комисия да присъди на Албена Тагарева образователната и научна степен "доктор".

27. 08. 2018

проф. д.и.н. Анна Топалджикова: